

BOGANMELDELSER

Yonah Alexander & Alan O'Day (Eds.): The Irish Terrorism Experience. Dartmouth, Aldershot 1991.

Terrorisme er et komplisert fenomen og sammensatt begrep. Vanligvis blir begrepet brukt som et stempel på handlinger eller grupperinger som forstyrrer eller truer de som har makt til å stemple disse handlinger som terrorisme (s. 2). "Den enes frihetskjemper er den andres terrorist". Det vil si, de involverte grupperinger godtar ikke benevnningen og foretrekker å kalle seg geriljagrupper eller frihetskjempere. Dette får igjen følger for *fenomenet* terrorisme. Når ordet har en negativ betydning, vil fenomenet kjennetegnes ved en kamp om *hva* som skal stemples illegitimt. Å bruke begrepet i vitenskapelige analyser og diskusjoner blir derfor farlig. Det kan lett bli oppfattet som et partsinnlegg i en konflikt. Samtidig finnes det ikke alternative nøytrale begreper som dekker samme fenomen. Derfor blir begrepet brukt, men fra et samfunnsvitenskapelig ståsted blir det viktig å hele tiden utfordre begrepsbruken innenfor temaområdet. En slik selvkritisk metode vil også kunne øke forståelsen for de konfliktene som ligger bak terrorismen. Hva er det vi kaller terrorisme? Eller sagt på en annen måte: Hvilke illegitime voldelige handlinger som rammer uskyldige blir *ikke* definert terrorisme? I denne boka brukes begrepet om "grupper eller individer som påfører eller prøver å påføre fysisk eller emosjonell skade med voldelige midler for å oppnå politiske mål" (s. 2).

The Irish Terrorism Experience tar for seg, som titelen indikerer, den politiske konflikten i Nord-Irland. Boka er en artikkelsamling der bidragsytere fra flere hold gir et innblikk i den nåværende konflikten i landet. Vi får økt kunnskap om landets historie, som i grove trekk handler om britisk stormakt, nasjonalisme og religion. Nord-Irlands problemer er både av intern og ekstern karakter, det er ikke snakk om én okkupasjonsmakt mot én samlet lokal motstand, og det er dette som gjør volden/terrorismen så komplisert. En voldelig motstand mot okkupasjonsmakten blir møtt med svært delte reaksjoner i Nord-Irland. Protestantene ser ikke på England som en okkupasjonsmakt. Dermed ser de heller ikke på IRA som en frigjøringshær. Og, på grunn av IRA's voldelige kamp, tar også mange *katolikker* avstand fra IRA's metoder, selv om de ønsker de samme politiske endringer.

Duncan Morrow ser i sin artikkel nærmere på den skarpe grensen som vanligvis trekkes mellom protestanter og katolikker. Det å være katolikk eller protestant i Nord-Irland er på mange måter mer et politisk enn religiøst spørsmål. Bildet av fienden er alltid mer unyansert enn bildet av en selv. En viktig del av forståelsen av konflikten i Nord-Irland er at opplevelsen av vold og undertrykking er lik på begge fronter. Mens protestantene på sin side opplever terrortrussel fra IRA, opplever katolikkene diskriminering på arbeidsmarkedet, privat og kulturelt til fordel for protestanter. I tillegg oppleves de britiske spesialstyrker som en daglig påminnelse av okkupasjonsmakt og åpen konflikt. Morrow går så langt som til å hevde at på en måte provoserer sikkerhetsstyrkene frem grupper som IRA. Dette er svært viktig for forståelsen av terrorisme, men jeg synes de andre artiklene i for liten grad tar opp denne dimensjonen. Boka virker til tider svært "forutinntatt" mot IRA og den motstandskamp også andre grupper i Nord-Irland fører. På en måte eksemplifiserer derfor boka det verdiladede og stemplende ved begrepet terrorisme.

For en forståelse av terrorisme er det derimot nødvendig å se det dialektiske forhold

som eksisterer mellom kontrollør (i dette tilfelle England) og kontrollert (IRA, motstandere av unionen). Deler av boka ignorerer dette, og dermed blir den unyansert. Ikke fordi den skriver usant om IRA's voldsbruk, men fordi forståelsesrammen uteblir. En så grundig og omfattende bok som denne burde sett nærmere på f. eks. de britiske spesialstyrkers rolle og handlinger i landet. Men fordi de fleste ser det som så viktig å ta avstand fra IRA's terrorhandling, er man kanskje redd at man unnskylder disse handlinger ved å nyansere bildet. Jeg mener det er helt nødvendig å belyse alle sider av en så stor og vanskelig konflikt som denne, spesielt hvis man ønsker en løsning på situasjonen.

Jeg vil allikevel anbefale boka. Den gir god kunnskap om bakgrunnen for Nord-Irlands problemer, en kunnskap som svekker troen på de enkle løsninger. Og, den gir grunnlag for videre diskusjon og tenkning omkring det spesielle og generelle ved denne konflikten. Og selv om den er for unyansert i sin fremlegging av terrorismekomplekset i Nord-Irland, er dette i seg selv en kime til forståelse av fenomenet.

Som kriminolog/jurist kan man lære mye om forholdet mellom makt og vold ved å sette seg inn i fenomenet terrorisme. Denna boka gir i tillegg viktig informasjon om en konfliktstype som ser ut til å bli mer og mer vanlig også i vår verdensdel, en konflikt som karakteriseres ved interne etniske/politiske/religiøse motsetninger, sammenvevd med nasjonalisme og historisk sett "kunstige" nasjonsdannelser.

Heidi Mork Andersen

Institutt for kriminologi, Oslo

John A. Hughes & Sven-Axel Månsson: Kvalitativ sosiologi. Studentlitteratur, Lund 1988. ISBN 91-44-23691-3. 194 s.

Ofte er det rene tilfældigheter som er avgjørende for hvorvidt man får kjennskap til en bok. Dette gjelder ikke minst litteratur som utgis i våre nordiske naboland. Mens de fleste av oss har en relativt god oversikt over engelskspråklig litteratur – som anmeldes og omtales i internasjonale tidsskrifter – blir bøker fra våre naboland ofte oversatt. Hadde jeg ikke påtatt meg et oppdrag som innebar at jeg måtte lese en del svensk faglitteratur, ville boken "Kvalitativ sosiologi" vært like ukjent for meg som den er for svært mange andre av mine landmenn – og, som jeg også har erfart, for mange svensker.

Det er få bøker jeg har lest med så stor interesse. Ikke bare fordi den er usedvanlig velskrevet. Men først og fremst fordi den på en meget instruktiv måte klarer å formidle hva kvalitativ forskning innebærer og hvordan en kvalitativ forskningstilnærming er noe annet og mer enn et supplement til kvantitative metoder.

Boken kan også leses som en historisk beskrivelse av hvordan kvalitativ sosiologi har utviklet seg – hvordan ulike metodiske tilnærminger har vokset frem, tildels uavhengig av hverandre. Denne beskrivelsen starter med Webers forståelsesmodell – med tradisjoner tilbake til Vico og Dilthey – og fortsetter med Mead og den symbolske interaksjonisme; Simmel, Goffman og hverdagslivets sosiologi; til Schutz' fenomenologi og Garfinkel og etnometodologien. Og i et eget kapittel gjøres det rede for kvalitative metoders betydning i svensk sosiologi.

Det er lettere å anmelde dårlige bøker enn gode. Ihvertfall er anmeldelsene morsom-

mere å lese jo sterkere kritikken av forfatteren er. Fordi dette er en bok som jeg vil plassere høyere enn de fleste, vil jeg avstå fra ytterligere panegyrikk. La meg innskrenke meg til å anbefale den. De timer man bruker på å lese den kan ikke anvendes bedre.

Ragnar Hauge

Institutt for kriminologi, Universitetet i Oslo

Walter Gropp: Deliktstypen mit Sonderbeteiligung. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) Tübingen 1992. 346 sider excl. diverse registre og fortegninger.

Walter Gropps afhandling bærer undertitlen: *Untersuchung zur Lehre von der "notwendigen Teilnahme"*, og vedrører således den del af medvirkensområdet, der kan innebære straffrihet for den såkaldt "nødvendige" deltager. Afhandlingens formål er at analysere den gældende retstilstand og herved udfinde fællestræk for i hvilke tilfælde en sket (formelt strafbar) medvirken alligevel kan medføre straffrihet for bestemte deltagere.

Traditionelt har man behandlet læren om "nødvendigt sammenstød" i strafferettens almindelige del, hvilket Walter Gropp firkantet sagt anvender de første 50 sider på at påvise og de følgende 50 sider på at tage afstand fra. Afgørelsen af, hvornår en given medvirken skal medføre straffrihet, kan ikke træffes alene ud fra de almindelige regler om medvirken, men må søges ved en fortolkning af de enkelte straffebud. Resten af Walter Gropps afhandling vedrører analyse af forskellige delikter med straffri deltagelse og efterfølgende indgruppering heraf. Således hører løsningen af disse spørgsmål hjemme i strafferettens specielle del.

Indgrupperingen foregår i følgende hovedgrupper, hvortil der opstilles en del undergrupperinger: 1) Straffri deltagelse af den, der beskyttes af bestemmelsen. 2) Straffri deltagelse, hvor bestemmelsen også beskytter andre interesser (typisk samfundsinteresser i bred forstand). 3) Forbrydelser, hvor en tvangsmæssig situation bevirker straffrihet og endelig 4) straffrihet i situationer, hvor strafbarheden er afhængig af, at en (anden) forbrydelse begås – f. eks. undladelse af at anmelde en forbrydelse eller hæleri.

Udgangspunktet er overalt forbrydelser, hvor der nødvendigvis må være mere end én deltager, men afhandlingen behandler, som antydnet allerede af inddelingen i hovedgrupper, mere end den klassiske købs- og salgssituation, hvor kun den ene af parterne udtrykkeligt er omfattet af kriminaliseringen.

Uagtet værket er krydret med illustrative og indimellem ganske humoristiske eksempler er hovedvægten lagt på den skematisk-teoretiske analyse. Dette bevirker, at man som læser ikke sjældent – efter at være blevet ført igennem 10 siders teoretisk analyse – bliver konfronteret med det resultat, som man godt kendte på forhånd. Betraget fra en rent teoretisk synsvinkel kan man måske bebrejde Walter Gropp, at han undlader at gå helt i dybden med det mere basale spørgsmål: hvad er de *reelle* fællestræk mellem de forskellige straffrihedssituationer, og kunne man ad den vej finde en holdbar indfaldsvinkel/løsningsmodel. Ved at fremhæve den – i hvert fald set fra et nordisk synspunkt – ikke særligt kontroversielle pointe, at der er tale om et "speciel-dels" fænomen, fragmenterer Gropp selv de følgende analyser.

Set fra en praktikers synsvinkel, vil værket næppe bibringe meget i sig selv. Dertil er analyserne for teoretiske, den refererede praksis ikke tilstrækkelig fyldig og de opstillede

grupper og undergrupper trods alt for specifikke og detaljerede. På trods af forfatterens udtalte målsætning vil det fortsat være vanskeligt – om end næppe i samme grad som førhen – at deducere sig frem til en løsning ved nye konkrete tilfælde af ”speciel” medvirken.

Afhandlingens uomtvistelige værdi består derfor i den meget detaljerede og grundige sammenholden og typificering af en lang række forskellige delikter, der har det tilfælles, at der kan opstå situationer med straffri (nødvendig) deltagelse. Bogen er i det hele logisk og stringent opbygget, og fører ubesværet læseren hele vejen igennem. Den er ”nødvendig” læsning, for de, som på et teoretisk plan ønsker at dykke ned i et af de mere specielle medvirkenproblemer.

Lars Bo Langsted

Handelshøjskolen i Århus

J. C. Smith & B. Hogan: Criminal Law. Butterworths. 1992. 766 s. ISBN 0-406-00313-0. £ 25,95.

Criminal Law er 7. udgave af en lære- og opslagsbog, der er udkommet siden 1965. Forfatterne fremhæver, at denne udgave er revideret med særligt henblik på studerende. Bogen er systematisk, har en let overskuelig indholdsfortegnelse, forkortelsesliste og domsoversigt, samt et stikordsregister, der, skrevet med små typer, fylder 30 sider!

De første 300 sider omhandler dét, vi ville kalde emner indenfor strafferettens almindelige del: Strafansvarsbetingelser, herunder tilregnelser, forsøg, medvirken m. v. Dernæst følger over 400 sider, hvor en række enkeltstående forbrydelser gennemgås. Det giver ingen mening, at skelne imellem straffelovs- og særlovsdelikter eftersom praktisk talt hver forbrydelsestype har sin lov. Endda ikke sjældent i flere udgaver, som er kommet med få års mellemrum. Forfatterne gør imidlertid ret i at henvise til både nye og gamle udgaver fordi de nye typisk kun sætter de gamle ud af kraft på de punkter, hvor der sker afvigelser fra hidtil gældende ret. For en kontinentalt skolet strafferetsjurist forekommer det angelsaksiske systems spredte lovgivning og uafsladelige citering af fortillfælde ikke just enkelt at arbejde med. Med en bog som Criminal Law har man imidlertid et solidt og praktisk anvendeligt stykke værktøj. Bogen kan derfor danne et udmærket afsæt for den, der ønsker at bevæge sig ind i engelsk strafferet.

Anette Storgaard

Aarhus Universitet

Britta Kyvsgaard: Ny ungdom? Om familie, skole, fritid, lovlighed og kriminalitet. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 1992. ISBN 87-574-6800-1.

Då man läser Britta Kyvsgaards bok ”Ny ungdom?” kan man inte undgå att återkalla i minnet den diskussion som förts i Brottsförebyggande rådets tidskrift APROPÅ. I nummer 1/92 kritiserade forskaren Jan Ahlberg skarpt Kyvsgaard. Utgångspunkten för Ahlbergs kritik var en artikel i nummer 1/92 av NTfK, där Kyvsgaard visat att ungdomsbrottsligheten hade minskat. Detta påstod Ahlberg var en myt.

I sin bok upprepar Kyvsgaard sin uppfattning att ungdomsbrottsligheten har minskat. Det är självklart att bokens läsare nu väntar sig ytterligare bevis för denna uppfattning.

Till en del uppfyller boken väl dessa förväntningar, men till en del lämnas läsaren fortfarande i tvivel.

Skälet till att läsaren förblir tvivlande är att Kyvsgaard till väsentliga delar bygger sin uppfattning om att ungdomsbrottsligheten har minskat på empiriska data som är begränsade. Hennes viktigaste belägg utgörs av sådana data som gäller självrapporterad brottslighet i en förstad till Köbenhavn. Dessa data har insamlats genom att upprepa en undersökning om självrapporterad brottslighet som gjordes i Gladsaxe för 10 år sedan.

Enligt de resultat som Kyvsgaard presenterar har andelen laglydiga ungdomar överlag ökat. Inom flera kategorier av brott har andelen ungdomar som uppgav att de någonsin hade gjort sig skyldiga till detta slag av brott minskat. Visserligen gällde detta i allmänhet bara sådana slag av brott som sällan begås av unga personer. Som exempel kan nämnas bilstöld: vid undersökningen år 1979 uppgav 4,2 % av den undersökta åldersgruppen att de någonsin hade gjort sig skyldiga till bilstöld. Tio år senare var motsvarande andel 1,9 %. Däremot uppgav var annan ung både år 1979 och 1989 att de gjort sig skyldiga till butiksstöld. Det mest vederhäftiga resultatet som kan utläsas ur dessa data är att allt flere ungdomar kan klassificeras som laglydiga och allt färre som brottslingar med flera och allvarliga brott på samvetet.

Dessa uppgifter kan inte helt undanröja läsarens tvivel på att ungdomsbrottsligheten överlag har minskat. Gladsaxe är en förstad som har 60 000 invånare. På tio år har orten förändrats betydligt. För tio år sedan var den en förort som beboddes av en mångfald barnfamiljer som hyrde sina lägenheter. Nu är orten ett spatiöst stadsområde. Också om Gladsaxes till antalet starkt decimerade ungdom idag skulle vara laglydigare än tidigare och problemungdomarnas antal på denna ort skulle vara färre än tidigare, är det möjligt att det nu finns flera problemungdomar någon annanstans.

Den utveckling som denna förstad har genomgått svarar inte nödvändigtvis mot utvecklingen i hela landet. Som exempel kan nämnas att en beskrivning som man gjort av hur problemet med ungdomsbrottslighet uppstod, hur det kulminerade och hur det sedermera försvann inom en viss förort till Helsingfors, inte alls svarade mot ungdomsbrottslighetens allmänna utveckling i denna stad och än mindre mot utvecklingen i hela Finland.

De resultat som Kyvsgaards undersökning bidrar med förmår därför inte övertygande visa att antalet ungdomar i hela Danmark som begår brott och särskilt sådana ungdomar som begår grova brott skulle vara lägre än för tio år sedan.

Däremot uppfyller Kyvsgaard med sin bok läsarens förväntningar så till vida att hon i boken lyckas specificera och komplettera bilden av en ungdom som allmänt taget är laglydigare än tidigare. De olika elementen i den presenterade empirin och deras inbördes relationer utgör jämte bokens teoretiska resonemang en koherent helhet som övertygar. Ahlbergs bidrag i APROPÅ reducerades till ett smärre diskussionsinlägg vid ett seminarium där Kyvsgaard presenterade sina på forskningsresultat grundade svar.

Det vore synd om den diskussion som Ahlberg inledde allt för mycket styr och begränsar läsarens intresse för innehållet i Kyvsgaards bok. Boken är nämligen en mångsidig och övertygande undersökning av ungdomsbrottsligheten och särskilt av ungdomens laglydighet, av ungdomens ställning i samhället och de förändringar som inträffat i denna. Kyvsgaard har gjort sig fortrogen med ungdomsfrågor långt utöver det material som nu presenteras. Min uppfattning är att hon i boken förelägger det mest övertygande beviset hittills

för att ungdomen har polariserats i två ytterlighetsgrupper, av vilka den ena är mer laglydig och den andra mer problematisk än tidigare. Hon ger också en förklaring till detta fenomen.

Kyvsgaards metodlösning att särskilja laglydnaden från brottslighet av olika grovhetsgrad är intressant. Denna lösning eliminerar flera av de motstridigheter som tidigare forskningsresultat har innehållit. Som exempel kan nämnas att man tidigare har presenterat motstridiga uppgifter om relationerna mellan hemförhållandena, skolan och brottsligheten. Kyvsgaard bringar ordning i dessa relationer. Enligt henne finns det inte något direkt samband mellan hemförhållanden och brottslighet. Däremot finns det ett starkt beroendeförhållande mellan allt som rör skolan (dvs. sådant som skolframgång och relationer till lärare och klasskamrater) och brottsligheten. Hemförhållandena påverkar brottsligheten bara genom förmedling av skolan. Vid en granskning av laglydnaden har hemförhållandena däremot också en självständig betydelse.

Enligt min uppfattning förklarar resultatet ypperligt varför lärarkåren alltid, då man i skolmiljö diskuterar ungdomsbrottslighet, betonar hemmens ansvar för barnens och ungdomens uppfostran. Sett ur lärarnas synvinkel förefaller ju allt att bero på hemmen. Lärarna kan ju observera hur hemförhållandena påverkar de ungas trivsel och framgång i skolan, och de ser vilken betydelse goda hemförhållanden har för de laglydiga mönstereleverna. Däremot är det svårare för lärarna att se den självständiga betydelse skolan har som upphov till den brottslighet av varierande grovhetsgrad som unga gör sig skyldiga till. Då man utvecklar den politik som avser att förebygga ungdomsbrottslighet är det emellertid synnerligen viktigt att vara medveten om sambandet mellan just skolan och brottsligheten. Boken utmanar skolan att ta sig an preventionen av brottslighet på ett sätt som inte kan nonchaleras.

Jag har också själv forskat i brottslighetens generationsväxlingar. Med stöd av de insikter som detta har gett mig accepterar jag Kyvsgaards åsikt att det är möjligt att en ny, i kulturellt avseende annorlunda generation har vuxit upp, som är laglydigare än t.ex. den som utgjordes av efterkrigstidens stora årskullar. Det finns givetvis skillnader mellan olika generationer. Den samhälleliga situationen med alla dess kulturella impulser, har kunnat bidra till den – kanske t.o.m. ångestfyllda – laglydigheten hos den generation som lever ut sin ungdom just nu.

Hannu Takala

Edwin J. Delattre: Character and cops. Ethics in policing. American Enterprise Institute for Public Policy Research, Washington, DC, 1989. 246 sidor.

Författaren behandlar på ett genomgripande sätt de viktiga moraliska frågor, som möter eller kan möta polisen och andra som arbetar med brottsbekämpning. Dessa slags frågor har författaren haft kontakt med under mer än ett årtionde och han förenar på ett mycket övertygande sätt teoretiska och praktiska perspektiv på detta område, som är grundläggande för en rättsstat och utslagsgivande för om allmänheten skall uppfatta maktutövningen som legitim och därmed acceptera regeringspolitiken som tillräckligt rättvis.

Följande viktiga frågor berörs: Vad är en framstående moralisk karaktär? Speciellt hur handlar man klokt och förnuftigt och med integritet och hur är dessa egenskaper relate-

rade till speciella aspekter eller karaktäregenskaper som rättvisa, mod, återhållsamhet och medlidande? Hur förhåller sig de personliga moraliska företräderna till fullgörandet av polisuppgifter? Hur skall trolöshet mot eller missbruk av allmänhetens förtroende – antingen när det gäller makt eller korruption – angripas? Vilka grundläggande moraliska principer gäller för polisens accepterande av gavor, användning av ”bluff”, behandling av informatörer, selektive lagtillämpning, förberedelser av rapporter och vittnesmål? Vad är rättvist och förnuftigt tillvägagångssätt beträffande rekrytering, urval, belöning och befordran av personal? Hur skall polisen analysera de moraliska dimensionerna i de allmänna politiska debatterna som t ex beträffande legalisering av eget narkotikabruk? Hur kan polisens utbildning och träning effektivast främja respekten för moraliska ideal? Vad skall skötsamma människor göra i svåra fall, där moraliska ideal tycks vara eller faktisk är i en olöslig konflikt med varandra? Hur kan människor plocka fram det bästa inom sig själva, när de är utsatta för oro och svårigheter?

Bokens kap. 1 beskriver personliga karaktäregenskaper och visar hur moralen påverkar goda karaktäregenskaper och rätt handlande. Där betonas sambandet mellan klokhet och förnuft samt integritet i det offentliga och privata livet. Kap. 2 beskriver de grundläggande värdena i en konstitutionell demokrati och polisens uppgifter där. Kap. 3 vidgar diskussionen om polisens arbetsuppgifter genom att förklara idén om allmänhetens förtroende och genom att beskriva de slags människor, som är kvalificerade att betjäna allmänheten. Kap. 4 inriktar sig på slag, plats och gränser för de skönmässiga momenten i lagtillämpningen inom polisverksamheten. Kap. 5 diskuterar korruption och möjliga orsaksförklaringar till denna samt individernas förmåga att motstå den. I kapitlet skiljs mellan ”legitima högre standards” och ”illegitim dubbelstandards”. Kap. 6 behandlar effektiv användning av auktoritet för reform och kontroll av korruption. Kap. 7 vänder sig till frågan om ledarskap, personalpolitik och utbrändhet samt ger rekommendationer för sund rekrytering, sunt urval och sunda möjligheter för avancemang. Kap. 8 beskriver och analyserar de moraliska dimensionerna i de allmänna politiska debatterna med speciell inriktning på debatten om legalisering av eget narkotikabruk. Där förnekas att legalisering kan lösa problemen och framhålls som slutsats att det inte finns övertygande skäl för legalisering. Kap. 9, 10 och 11 inriktas explicit på polisens utbildning och träning vad gäller goda karaktäregenskaper och gott omdöme. Diskussionen rör sig från etikens grunder till alltmera subtila överväganden i moraliska frågor beträffande tragedi och död. Där betonas behovet av ledningspersonal, akademiska instruktörer och fältpersonal, vilka är nödvändiga för att förena gapet mellan moraliska ideal och gatans realiteter. Kap. 12 är en reflektion över vad klokhet, förnuft och karaktäregenskaper kan åstadkomma, när man ställs inför en väns, kollegas eller älskad anhörigs död samt inför följderna av användning av dödligt våld. Kap. 13 avslutar boken med en beskrivning av den moraliska strävnan, genom vilken vi tar våra liv ytterst allvarligt.

Som framgår av ovanstående är det fråga om en ytterst viktig bok för polisverksamheten och polisutbildningen. Boken borde vara grundläggande kurslitteratur vid de nordiska polishögskolorna men för att kunna använda den effektivast borde den troligen översättas från engelska till något nordiskt språk.

Hans Klette

Lunds universitet

Hans Toch and J. Douglas Grant: Police as problem solvers. Plenum Press. New York and London 1991.

Bogen handler om politi og politireformer, og beskæftiger sig især med begrebet "Problem-orienteret politiarbejde" og trækker i den forbindelse et andet modebegreb "Politiarbejde på lokalsamfundets betingelser" med ind i billedet. De to begreber "Problem-oriented Policing" og "Community Policing" bruges i bogen til at belyse hele problemstillingen vedrørende nytænkning og reformgennemførelse i større moderne politioorganisationer, der gennem deres professionalisering, centralisering og specialisering hævdes at have skabt øget *effektivitet* i politiarbejdet – på bekostning af arbejdets egentlige *effekt* i forhold til ordensopretholdelse og kriminalitetsbekæmpelse.

Bogen er alene baseret på forholdene i USA, og 6 af bogens 12 kapitler er en ret så detaljeret gennemgang af en række eksperimenter, som blev foretaget i politiet i Oakland, Californien, for en 15 til 20 år siden. Disse to forhold giver bogen en begrænset værdi i forhold til den udvikling, der har været i teorierne om grundlaget for politiarbejdet, og en del af de teorier og forsøg, den i øvrigt gør rede for, vil især for et skandinavisk publikum være ret så bekendt gennem de ideer og foranstaltninger, der har præget udviklingen i kriminalpræventiv tænkning. Ikke mindst i Danmark, hvor det kriminalpræventive arbejde har været knyttet til udviklingen af politiet og til debatten om, hvilke foranstaltninger i videste forstand det er, som kan påvirke kriminalitetsudviklingen generelt, og som kan antages at have effekt over for mere tids-, steds- eller situationsbestemte fænomener. Alligevel kan bogen anbefales som en god oversigt over de mange teorier og tiltag, der i dag ligger til grund for arbejdet med ordensopretholdelse og kriminalitetskontrol, også i Europa og i Skandinavien.

Meget politiarbejde bedømmes på anmeldelsestale, sagstale, rapportoptagelser, anholdelser, udrykninger og sanktionsafgørelser. En af bogens hovedteser er, at disse begreber ikke yder politiarbejdet retfærdighed, og at de er uegnede som udtryk for politiets produktivitet. Politiets arbejde består især – efter forfatterens opfattelse – i at løse "problemer", både i relation til ofre, gerningsmænd og befolkningen i øvrigt. Hvis det er muligt at definere og operationalisere begrebet "problem" og fastlægge faktorer til at bedømme løsningen på et givet "problem", så ville politiets arbejde kunne bedømmes kvalitativt, hvor det nu alt for ofte alene bedømmes kvantitativt. F. eks. kunne så antallet af rapporter og anholdelser sammenlignes med de situationer, hvor netop det *ikke* at skrive rapport og *ikke* at foretage en anholdelse giver den bedste problemløsning, samtidig med at man fremmer ordensopretholdelse og nedsætter kriminaliteten.

Det er denne tankegang bogen beskriver og giver mange eksempler på, og som danner kernen i begrebet "Problem-orienteret politiarbejde"

Dette begreb blev mere alment introduceret i 1979 af Herman Goldstein i en artikel i tidsskriftet "Crime and delinquency", ligesom Goldstein i 1987 i samme tidsskrift opsummerede ideerne om lokalsamfundets polititjeneste i artiklen "Towards community-oriented policing". Medens 1987-artiklen mere var en refleksion over ideerne om det, der her i landet er blevet lanceret under betegnelsen nærpoliti, var artiklen i 1979 en artikel, der i alt fald i USA satte gang i debat og forsøg med at realisere ideerne bag "problem-orienteret politiarbejde".

Kort beskrevet er tankegangen, at når politiet møder et problem, så gør den erfaring og

professionelle politimand stort set det rigtige for at løse problemets akutte form, f. eks. en voldssituation, en familiekriser eller anholdelse af en påvirket person – indsatsens forløb beror på politimandens erfaring, kunnen og menneskeforståelse, men da der ikke sker andet, vender problemet tilbage gang på gang, og da der overalt også sker fejl, kommer der situationer, hvor volden udvikler sig, familiestriden fører til vold, måske børnemishandling eller drab, og den påvirkede person laver det samme igen og igen og må anholdes. Det hævdes også, at politifolk ikke indbyrdes drøfter situationerne, og at der ikke sker noget for at forhindre eller forebygge gentagelser. Politimanden er også bundet af regler og procedureforskrifter, der dels sikrer lige behandling af ensartede tilfælde, og dels sikrer kontrol fra ledelsen med den enkelte politimands handlemåder.

Det hævdes i bogen, at politifolk aldrig indbyrdes diskuterer med hinanden, hvad de gør, og at de foreskrevne handlemåder foregår på juridisk og ledelsesmæssigt grundlag og ikke på grundlag af analyse af problemets natur og på baggrund af den lokale befolknings ønsker og prioriteringer.

Derfor fremhæver fortalerne for problem-orienteret politiarbejde, at indsats af politimæssig karakter sker efter nøje konsultationer med lokalbefolkningen i et givent område og foretages af lokalkendte politifolk – nærpolititanke – at den enkelte politimand får langt større skønsmæssige beføjelser, og at der af erfarne politifolk foretages langt mere dybtgående analyser af problemerne og de mønstre og årsagssammenhænge, som ligger bag dem. Kontrollen med politiet og ledelsens kontrol med politiarbejdet skulle så ligge i den form for politiorganisation, der sætter mål og angiver midler for opgavernes løsning på en formålsbeskrevet måde, frem for gennem instruks for bestemte handlemåder.

Denne meget løst skitserede tankegang gennemgås i bogen med talrige eksempler og søges i et af de afsluttende kapitler mere generelt anvendt på hele narkoproblemet. Tankegangen søges også sammenkædet med hele udviklingen af arbejdspsykologien fra Taylor over Mayo og Marslow og til Hertzberg, og hævder at nye arbejdsbegreber som jobindhold, selvstændiggørelse, selvrealisering m. v. også bør anvendes på politiarbejde, som hidtil i alt for høj grad er blevet holdt ude fra almindelig udvikling i selvstændiggørelse af arbejdsopgaverne, på grund af kravet om legal kontrol med alle dele af politiets arbejde.

I de 6 kapitler om Oakland-politiforsøgene undersøges både fordele og ulemper ved en mere generel og bevidst indførelse af begreberne "Community-policing" og "Problem-oriented Policing" i en større politiorganisation, der var under stærkt pres, og som havde begået ret så grove fejl og overgreb i de sene 60'ere og i begyndelsen af 70'erne. Selv om disse forsøg som sagt ligger 15 til 20 år tilbage, er kapitlerne og de ideer, der blev udtænkt og iværksat, ret instruktive og giver en god indføring i de problemer, der ligger i gennemførelse, netop af større reformer i politiet. Et gennemgående træk i både Oakland-forsøgene og i de mange andre og senere refererede forsøg, er, at man *ikke* kan ændre og forbedre politiet eller påvirke kriminalitetsproblemerne eller narkoindsatserne, medmindre man begynder med de sværeste tilfælde først, f. eks. de mest aggressive politifolk, de hårdeste eller hyppigst tilbagevendende kriminelle, eller de narkomaner, der er sælgere, eller samtidig ret så grove gerningsmænd til narkofølgekriminalitet. Man kan *ikke* gøre de gode bedre og håbe på, at det breder sig – man kan begynde fra bunden. En tankegang, der nok er en overvejelse værd i diskussionen om marginaliserede sociale grupper, også i vort samfund.

Forfatterne gør hele vejen gennem bogen opmærksom på de mange farer og risici, der er ved at satse på "Problem-oriented policing" og "Community policing" – men konkluderer, at det nok trods alle betænkkeligheder er den rette vej i et moderne komplekst samfund uden ret mange egentlige fællesværdier.

Det fremgår tydeligt, at forfatterne har en meget stor tiltro til de ressourcer og til den erfaring, menige politifolk har, og de fremfører, at netop politiet har en væsentlig rolle at spille som samlingspunkt for en mere sikker dagligdag, og for at lokalsamfundet kan tro på egne kræfter til at overkomme også store og komplekse problemer. Samtidig understreges det, at politiet *ikke* kan eller skal gøre ret meget ved de helt grundlæggende problemer som f. eks. fattigdom eller internationalisering af narkoproblemer. Også her er bogen tydeligt amerikansk inspireret men måske også værd at læse til eftertanke, så der ikke indtræder en slags handlingslammelse over for de nævnte problemtyper.

Lars Rand Jensen

Politimester i Odense

Hans Corell, Olof Egerstedt, Marianne Eliason, Sigurd Heuman & Göran Regner: *Sekretesslagen*. Kommentar till 1980 års lag med ändringar. Tredje upplagan. Norstedts Gula Bibliotek. ISBN 91-38-501105-8, 572 s.

Det svenske princip om allmänna handlingars offentlighet har et andet udgangspunkt end den danske lovgivning om offentlighed i forvaltningen. Da den første danske lov herom trådte i kraft den 1. januar 1971, var det en nydannelse i dansk forvaltningsret, for så vidt som myndighederne indtil da havde arbejdet ud fra et princip om hemmelighed, idet alene ansøgere og klagere havde haft en begrænset adgang til aktindsigt i egne sager. Nydannelsen bestod i, at offentligheden – og det vil i praksis navnlig sige pressen – fik en vis adgang til at kræve aktindsigt i sager, som var genstand for administrativ behandling hos statslige og kommunale myndigheder.

Begrænsningen bestod navnlig i, at journalister og andre kun kunne kræve aktindsigt i sager, hvis eksistens de kendte på forhånd; de skulle være i stand til at "angive" den sag, hvori de ønskede aktindsigt. Undtagelser fra princippet var fastsat i en række paragraffer af temmelig elastisk karakter. Vedtagelsen af en ny lov om offentlighed i forvaltningen i 1985 (med ikrafttrædelse den 1. januar 1987) brød ikke på noget afgørende punkt med disse regler.

Det svenske princip indførtes med den første trykfrihedsforordning i 1766, og begrænsninger i det er gennemført, efterhånden som forvaltningens virksomhed krævede det. En milepæl var en lov fra 1937 om indskrænkninger i retten til at udlevere dokumenter, men den blev senere suppleret med forskrifter i andre love og kundgørelser. Et nyt skridt blev taget i 1980 med gennemførelsen af sekretesslagen, som omfatter alle indskrænkninger i offentlighedsprincippet, dvs. undtagelserne fra princippet om allmänna handlingars offentlighet, reglerne om tavshedspligt og undtagelserne fra reglerne om den særlige "meddelerfrihed", der også indgår i den svenske trykfrihedsforordning.

Retsstillingen i Sverige er herefter den, at trykfrihedsforordningen, som har grundlovs-karakter, opregner de interesser, som må beskyttes ved hemmeligholdelse af allmänna handlingar. Disse må ikke holdes hemmelige for at beskytte andre interesser end dem, der

er opregnet i tryckfrihetsförordningen. De dokumenter, der herefter skal holdes hemmelige, skal angives præcist i en særlig lov, dvs. sekretesslagen. Det er dog også tilladt at fastsætte bestemmelser om hemmelige aktstykker i andre love, men så skal sekretesslagen henvise hertil. Man skal med andre ord altid i sekretesslagen kunne se, i hvilke tilfælde allmänna handlingar er hemmelige.

1. udgave af bogen var en redegørelse for sekretesslagen af 1980. Men da loven er blevet ændret adskillige gange, har der været behov for allerede nu at udsende en tredje udgave. Forfatterstaben er udvidet i forhold til 1. udgave, idet Marianne Eliason er indtrådt som medforfatter.

Den nye udgave er en værdifuld håndbog for svenske jurister, forvaltningspraktikere og journalister m. fl. På grund af det svenske offentlighedsprincips særprægede karakter er den også særdeles nyttig læsning for interesserede i de andre nordiske lande. Takket være en overskuelig systematik og det meget klare sprog, alle forfatterne betjener sig af, kan den også uden for Sverige læses med stort udbytte.

Knud Aage Frøbert

Danmarks Journalisthøjskole

Thomas Gibbons: Regulating The Media. Modern Legal Studies. Sweet and Maxwell, London. ISBN 0-421-37450-0. 189 s.

Forfatteren beskriver massemediernes virksomhed som "en industri, der i sig selv er særligt fascinerende, men som bliver nok så interessant på grund af den komplekse vekselvirkning mellem dens konstitutionelle rolle og dens kommercielle formål". Bogen beskriver de legale reguleringer af denne virksomhed med udgangspunkt i ytringsfriheden og dens retlige grænser. For så vidt angår de sidstnævnte, når den til samme konklusion, som præger den presseretlige litteratur i de nordiske lande: I almindelighed har massemedierne samme retsstilling i forhold til loven som enhver borger, men på nogle begrænsede områder har de dog en betydeligt bedre retsstilling, f. eks. i form af det såkaldte referatprivilegium, som gør det ansvarsfrit for massemedierne at bringe fair og korrekte referater fra retsmøder og visse andre offentlige begivenheder.

Bogen redegør både for de gældende retsregler om massemedierne og for de vigtigste nyere domme på området. I et meget udførligt afsnit drøftes de forskellige ejerformer vedrørende massemedierne, i et andet drøftes mediernes indhold og i et tredje klageadgange og muligheden for at drage massemedierne til ansvar.

I hele fremstillingen lægges der vægt på, hvordan navnlig den tekniske og elektroniske udvikling har præget massemediernes virksomhed i de senere år. Den udvikling har medført et behov for særlig regulering, og forfatteren ser det som sin opgave at give en mere udførlig redegørelse herfor end for den mere traditionelle omtale af bestemmelserne om injurier, tavshedspligt, foragt for retten m. v.

Knud Aage Frøbert

Danmarks Journalisthøjskole

Essays on Computer law. Ed. by Gordon Hughes. Longman Professional. Australia 1990. Misbrugen ved elektronisk overførelse af pengebeløb anses i Australien som den hyppigste form for computerrelateret forbrydelse. Som i de fleste andre fremstillinger om dette emne konkluderes det, at lovgivningen ikke er tilstrækkelig, men at den uautoriserede tilgang og anvendelse af kodesystemer bedst modvirkes ved adækvate sikkerhedsordninger i firmaer og pengeinstitutter. Forfatteren foreslår endvidere, at man bør supplere det strafferetlige regelsæt med processuelle principper, ved at udvide mulighederne for at optage computeriserede dokumenter til bevisførelse.

De såkaldte "business records" bør defineres bredt. Lovgivningen (Federal Evidence Act) er diffus og tager f. eks. ikke højde for den dokumentfrembringelse (simulering) der opstår ved softwareanvendelsen. Endelig kan også kontraktsretlige principper sætte nogle rammer for den skadelige anvendelse. Kapitlet om edb-strafferetten indgår i en større antologi. Fremstillingen behandler de fleste edb-retlige fænomener. Bogen er informativ og pædagogisk.

Alexander Carnera Ljungström
København

Michael Kaiser: Die Stellung des Verletzten im Strafverfahren. Eigenverlag Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht. Freiburg i. Br. 1992.

Denne tyske disputats analyserer ofres retsstilling efter en i 1987 ikrafttrådt lovreform vedrørende beskyttelse af ofre. Gennem en retsvidenskabelig evaluering af lovens tilblivelse og implementation samt en redegørelse for lovens anvendelse og modtagelse blandt praktikere, undersøges det, om den tilsigtede forbedring af ofres retsstilling er tilvejebragt.

Afhandlingen indeholder en beskrivelse og kritisk gennemgang af de ændringer, som loven medførte i relation til bl. a. afhøring af ofre om vandel, fjernelse af tiltalte fra rets-salen under ofres afgivelse af forklaring, udelukkelse af offentlighed, ofres adgang til advokatbistand, kompensation og aktindsigt. Der gives endvidere en meget kortfattet beskrivelse af tilsvarende regelsæt i U.S.A. og Frankrig.

Forfatterens gennemgående iagttagelse er, at lovændringens gennemslagskraft har været præget af ringe kendskab til og forståelse for, at straffeprocessen er blevet mere offerorienteret.

Malene Frese-Madsen

Kjersti Ericsson: Kjønnsspillet. J. W. Cappelens Forlag, 1992. ISBN 82-02-13016-6, 171 s. Den, der har hørt eller læst Kjersti Ericssons indlæg fra sidste års forskerseminar i Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi, vil kunne nikke genkendende til temaet i Ericssons bog "Kjønnsspillet". I seminarindlægget koncentrerede Ericsson sig om betydningen af kvinders og mænds forskellige handle- og tænkemåder og det sam- og modspil, det kan føre til i de for kriminologien relevante emner vold og seksuelle overgreb mod kvinder. I bogen behandles temaet langt bredere, og Ericsson argumenterer for, at magtforholdet mellem

kønnene har en gennemgribende betydning for individers liv på alle niveauer og for interaktionen mellem kønnene og for de kontrolstrategier, de anvender sig af.

Bogen henvender sig, såvidt jeg kan se, til en ret bred læserkreds, og det er en letlæselig bog. Jeg kunne nok iblandt have tænkt mig en større uddybning og diskussion – hvilket jeg ved, at Ericsson kan.

Annalise Kongstad

Kriminalistisk Institut, København

Christopher Gane: Sexual Offences. Scottish Criminal Law and Practice Series. Butterworths, Edinburgh 1992. ISBN 0-406-11520-6. £ 19.00.

Bogen, der handler om seksualforbrydelser i skotsk ret, er for praktikere. Men for en skandinaver indeholder den flere interessante ting, f. eks. generelle overvejelser over strafferettens rolle som mekanisme til regulering af seksuel adfærd, og et afsnit om det subjektive rekvisit (mens rea) i forbindelse med voldtægt, der vil kunne tilføre i hvert fald den danske debat om uagtsom voldtægt en ny dimension. Og så er det overraskende, at i Skotland var incest indtil 1986 reguleret ved en lov fra 1567, der direkte henviste til 3. Mosebog, 18. kapitel (i moderne praksis begrænset til vers 6–16), med bl. a. den følge, at forhold mellem far og datter formelt ikke var omfattet!

Beth Grothe Nielsen

Aarhus Universitet

Ny litteratur

Jan Ahlberg & Lars Dolmén: Fängelsedomar 1975–1992. Brå-pm 1992:5. Stockholm. ISSN 1100-6706. 36 s.

Aktuell forskning i Norden i europeisk integrationsrett 1992. Nordisk Råd, Oslo 1992. ISBN 82-91287-00-7. 85 s.

Hans-Jörg Albrecht & Seppo Leppä (Ed.): Criminal Law and the Environment. HEUNI, Foru 1992. ISBN 951-47-6439. 259 s.

Arbitral tribunals under the laundering convention. Recommendation No. R (91) 12 and explanatory memorandum. Council of Europe Press. ISBN 92-871-2041-2. 12 s.

Kauko Aromaa & Markku Heiskanen: The Victims of Crime 1992. Preliminary Finnish data from the 1992 International Crime Victimization Survey. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsingfors 1992. ISBN 951-704-142-x. 10 s. + Appendix.

M. Cherif Bassiouni: Crimes Against Humanity in International Criminal Law. Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht 1992. ISBN 0-7923-1737-8. xxxv + 820 s. Fl. 375,00.

Daniel R. Coquillette: Francis Bacon. Jurists: Profiles in Legal Theory. Edinburgh University Press, Edinburgh 1992. ISBN 0-7486-0318-2. x + 358 s. £ 30.00 (hardback).

Beretning om Tamilsagen. December 1992. 2218 s.

Betænkning om lonindeholdelse for private krav. Nr. 1239. Kbh. 1992. ISBN 87-601-3430-5. 164 s.

Dola Bonfils, Morten Kjørum & Ida Koch: Europol. Temanummer af *Social Kritik*. Grafisk Himmel, Nansensgade 66 kld., 1366 Kbh. K. ISSN 0904-3435. 184 s. 130 d.kr.

Freddy Winston Castro: Bortom den nya medelklassen. Durkheim och de moderna professionella yrkesgrupperna. Symposium Graduale, Stockholm/Stehag 1992. ISBN 91-7139-115-0. 266 s. + rettsesblad. (Akad. avh.).